

Door Henk Jongsma, hoofdauteur Op niveau tweede fase eerste editie

Normaal?

Inleiding

'Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg' – het zal misschien ook weleens tegen jou zijn gezegd. Goed bedoeld natuurlijk, zo'n uitspraak, maar wat moet je ermee? We zijn toch immers allemaal verschillend? En dan hebben we toch ook allemaal eigen gewoonten, een eigen manier van doen? Dan doen we dus toch ook altijd allemaal gewoon? Meestal wordt met die uitspraak dan ook bedoeld: doe niet al te gek, wijk niet al te veel van anderen af, dat wil zeggen: van de anderen die ongeveer zijn zoals wij. En zo ontstaan groepen, zelfs hele buurten, van mensen met ongeveer dezelfde gewoonten: Ons Soort Mensen.

Jannah Loontjens vindt dat we steeds meer leven in groepen, naast elkaar, met eigen gebruiken en gewoonten. Maar ze vindt ook dat we die anderen wel moeten kennen en begrijpen, niet veroordelen. Met die idealen is ze opgegroeid: 'Ik groeide op tussen "rare" hippies en kijk er met plezier op terug', schreef ze in een artikel op de opiniepagina van *NRC Handelsblad*. Die tekst ga je lezen en over die idealen ga je het hebben.

Opzet van deze lesbrief

- Je leest het artikel van Jannah Loontjens nauwkeurig (opdracht 1 t/m 3).
- Je geeft je eigen mening over een aantal beweringen, zoekt daarvoor argumenten en je schrijft een betoog (opdracht 4 t/m 7).
- Je voert een discussie (opdracht 8 en 9).

Uitgangstekst

Meer waanzin zoals bij hippies graag

1 Vlak nadat we naar Nederland waren verhuisd, werd mijn moeder verliefd op een man die een zaag bij zich droeg. Hij was kunstschilder en claustrofobisch. Als hij op pad ging, gaf dit stuk gereedschap, dat hij in krantenpapier gewikkeld meedroeg, hem het gevoel dat hij zich overal uit zou kunnen zagen. Het was misschien wat vreemd, maar ik accepteerde het als een goede oplossing om een angststoornis onder controle te houden. Iedereen kampte wel met een of andere angst. Sommigen waren bang voor hoogtes, anderen voor mensenmassa's. Ook waren er mensen die dingen vreesden die hun onbekend waren. Deze mensen kozen voor een burgerlijk leven als oplossing, om het vreemde buiten de deur te houden. Dat was pas benauwend, zo kreeg ik mee.

2 Dit waren de jaren '70 en '80 en ik groeide op te midden van kunstenaars, hippies en vrijdenkers, die de idealen uitdroegen van vrijheid, blijheid en acceptatie van de ander. In Zweden woonden we in een gebied waar mensen naartoe trokken, die net als wij zonder elektriciteit en stromend water in houten huisjes in het bos woonden, met een moestuin en geiten voor de melk. Nadat mijn moeder mij meenam naar Nederland, woonden we in een kraakpand. Dat de idealen van ruimdenkendheid en tolerantie die ik meekreeg, niet door iedereen werden gedeeld, merkte ik zodra ik naar school ging.

3 Op de Zweedse dorpsschool was ik al een buitenstaander, maar mijn status als outsider in Nederland was zo mogelijk nog groter – ja, ziehier de kiem van mijn schrijverschap. Ik observeerde mijn klasgenoten en probeerde te ontdekken wat de regels waren die ervoor zorgden dat je erbij hoorde en wat de gebruiken waren die ik moest afleren om niet voor gek uitgemaakt te worden. Nadat een van mijn klasgenootjes het verhaal rondbazuinde dat ik met mijn

moeder in een kraakpand woonde, mochten veel kinderen niet meer met me spelen. Dat ging te ver. Dat was gewoon waanzinnig, zulke outlaws.

4 School is de plek waar kinderen ontdekken wat anderen normaal en abnormaal vinden. Nu ik tegenwoordig zelf op het schoolplein op mijn kinderen sta te wachten, lijkt de groep van ouders heel wat diverser in vergelijking tot de klonen van moeders in mantelpak zoals ik ze me van vroeger herinner. De emanciperende bewegingen van de jaren '70 lijken dan ook hun vruchten te hebben afgeworpen. Als in de jaren '80 een kind van gescheiden ouders nog zielig werd gevonden, zijn nu het eenoudergezin, co-ouderschap of twee ouders van hetzelfde geslacht algemeen geaccepteerd.

5 Anderzijds zijn er punten waarover gewaakt wordt. Zo moeten de kinderen, ongeacht hun afkomst, vooral Nederlands zijn in hun gebruiken en gewoonten, ze moeten zich goed kunnen concentreren en vooral niet te wild zijn. De maatstaven die we hierbij hanteren, worden grotendeels bepaald door de gewoonten waarmee we zijn opgegroeid. We vinden datgene normaal wat we gewend zijn. Hoe lastig mensen het vinden eigen gewoonten te doorbreken, blijkt uit het wantrouwen tegenover onbekende gebruiken en culturen, maar ook uit de heftigheid waarmee de zwartepietdiscussie wordt gevoerd. Mensen vinden het moeilijk hun eigen gewoonten met de blik van een buitenstaander te bekijken, terwijl juist die blik nodig is om ideeën over normaliteit en waanzin te relativiseren, en ook om de ander te kunnen begrijpen.

6 De idealen van de jaren '70 worden nu door velen waanzinnig gevonden. En er is mij vaak gezegd dat ik een abnormale jeugd heb gehad; dat ik me prettig voel bij mensen die niet helemaal sporen en dat ik niet weet hoe een normaal gezin hoort te functioneren. Misschien heb ik wel een abnormale jeugd gehad, maar tegelijk heb ik ook een gezonde jeugd gehad: ik heb uiteenlopende mensen van nabij meegemaakt. Ik zag wel dat sommigen wat onaangepast waren en gniffelde om de vriendin van mijn moeder die in Zweden naakt door de tuin liep, op haar sokken en een parasolletje na. Of om de vrouw bij wie de borsten overliepen van moedermelk en die zich aan de keukentafel door de vriendin van mijn vader liet melken. Of om de man die in zelfgebreide truien sokpoppen zat te knutselen. Dit waren aparte taferelen en ik zag dat de censor van schaamte bij deze mensen niet op dezelfde wijze functioneerde als bij anderen, maar ik leerde ook dit niet te veroordelen.

7 Ja, we vinden datgene normaal waarmee we zijn opgevoed, zo zal het altijd blijven. Juist daarom is het belangrijk om kinderen een zekere ruimdenkendheid mee te geven. Ook daarom zijn gemengde scholen belangrijk. We leven in een wereld waarin we steeds individualistischer worden en waarin steeds meer gewoonten en gebruiken naast elkaar bestaan. Hierin is gewenning aan het 'andere' noodzakelijk. Alleen op die manier kunnen we veroordeling ervan bijsturen. Als kind leerde ik dat tolerantie geen laksheid is, maar een ideaal om het andere en onbekende te kunnen omarmen en proberen te begrijpen. Nu we in een wereld vol verscheidenheid leven, lijkt dit aspect van al die waanzinnige hippie-idealën – die ik toch redelijk goed heb overleefd – aan een flinke revival toe te zijn.

Naar: Jannah Loontjens, in *NRC Handelsblad*, 9 maart 2015.

Opdracht 1 Betekenissen

Vul de betekenis van de volgende woorden in.

Alinea	Woord(en)	Betekenis
1	claustrofobisch	
2	hippies	
	vrijdenkers	
	kraakpand	
	ruimdenkendheid	
	tolerantie	
3	buitenstaander	
	outsider	
	outlaw	
4	klonen	
	emanciperende bewegingen	
	co-ouderschap	

5	normaliteit	
	waanzen	
	relativeren	
6	ensor	
7	laksheid	
	revival	

Opdracht 2 Feiten

In de uitgangstekst vertelt Jannah Loontjens heel wat over zichzelf. Ga na of de volgende gegevens in de tekst worden vermeld. Kruis het goede rondje aan en geef een citaat als bewijs.

Gegeven	Te vinden in de tekst?	
geboren in Zweden	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Staat niet in de tekst.
jonger dan 30 jaar	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Staat niet in de tekst.
schrijfster	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Staat niet in de tekst.
woonde in een kraakpand	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Staat niet in de tekst.
ging in Zweden naar school	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Staat niet in de tekst.
ging in Nederland naar school	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Staat niet in de tekst.
werd gepest	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Staat niet in de tekst.
heeft kinderen	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Staat niet in de tekst.

Opdracht 3 Beweringen: mening Loontjens

In het schema staan beweringen. Ga aan de hand van de tekst na of dit ook de mening van Jannah Loontjens is. Kruis het goede rondje aan en geef een bewijs uit de tekst.

Bewering	Mening van Loontjens?	
Kinderen moeten leren wat normaal en wat abnormaal is.	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Wordt niet duidelijk in de tekst.
Vroeger werd in Nederland veel eerder iets abnormaal gevonden.	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Wordt niet duidelijk in de tekst.
Je moet alles maar normaal vinden.	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Wordt niet duidelijk in de tekst.
Je moet afwijkend gedrag niet veroordelen.	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Wordt niet duidelijk in de tekst.

Wonen in een kraakpand is waanzinnig.	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Wordt niet duidelijk in de tekst.
Iedereen in Nederland moet de Nederlandse gewoonten en gebruiken vertonen.	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Wordt niet duidelijk in de tekst.
Het is lastig eigen gewoonten te doorbreken.	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Wordt niet duidelijk in de tekst.
Ieder moet zichzelf met de blik van een buitenstaander kunnen bekijken.	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Wordt niet duidelijk in de tekst.
Alle scholen moeten gemengd zijn.	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Wordt niet duidelijk in de tekst.
We moeten de verscheidenheid in de samenleving accepteren.	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Wordt niet duidelijk in de tekst.
Er zou in Nederland een grotere verscheidenheid moeten zijn.	☐	Ja, want in de tekst staat
	☐	Nee, want in de tekst staat
	☐	Wordt niet duidelijk in de tekst.

Je eigen mening

Opdracht 4 Beweringen: jouw mening

Hieronder vind je dezelfde beweringen als in opdracht 3. Geef bij elke bewering aan of je het ermee eens of oneens bent en noteer daarbij een argument.

Bewering	Eens / Oneens	Argument
Kinderen moeten leren wat normaal en wat abnormaal is.		
Vroeger werd in Nederland veel eerder iets abnormaal gevonden.		
Je moet alles maar normaal vinden.		
Je moet afwijkend gedrag niet veroordelen.		
Wonen in een kraakpand is waanzinnig.		
Iedereen in Nederland moet de Nederlandse gewoonten en gebruiken vertonen.		
Het is lastig eigen gewoonten te doorbreken.		
Ieder moet zichzelf met de blik van een buitenstaander kunnen bekijken.		
Alle scholen moeten gemengd zijn.		
We moeten de verscheidenheid in de samenleving accepteren.		
Er zou in Nederland een grotere verscheidenheid moeten zijn.		

Opdracht 5 Argumenten vóór

Kies een bewering uit opdracht 4 waarmee je het eens bent. Neem je argument uit opdracht 4 in het schema over en noteer er nog twee argumenten bij. Vul bij elk argument minstens één subargument en minstens één voorbeeld in.

Bewering		
argument 1 (als bij opdracht 4)		
	subargument	
	voorbeeld	
argument 2		
	subargument	
	voorbeeld	
argument 3		
	subargument	
	voorbeeld	

Opdracht 6 Argumenten tegen

Kies een bewering uit opdracht 4 waarmee je het beslist oneens bent. Neem je argument uit opdracht 4 in het schema over en noteer er nog twee argumenten bij. Vul bij elk argument minstens één subargument en minstens één voorbeeld in.

Bewering		
argument 1 (als bij opdracht 4)		
	subargument	
	voorbeeld	
argument 2		
	subargument	
	voorbeeld	
argument 3		
	subargument	
	voorbeeld	

Opdracht 7 Betoog

Werk opdracht 5 of 6 uit tot een betoog. De tekst is bedoeld voor medeleerlingen.

Doe het zo

- Bedenk een passende en opvallende titel.
- Bedenk een inleiding die meteen de aandacht trekt.
- Verdeel het middenstuk in drie duidelijk gescheiden delen, een deel voor elk argument.
- Bedenk een mooi slot met een aanbeveling of een oproep.
- Schrijf eerst een kladversie, en vraag minimaal twee medeleerlingen om commentaar.
- Verwerk dat commentaar in je eindversie. Let erop dat het wel jouw betoog blijft!

Opdracht 8 Discussievoorbereiding

Bereid de discussie voor.

Doe het zo

- Vorm een groep van vijf personen.
- Formuleer een stelling die te maken heeft met het onderwerp van de uitgangstekst. Je kunt gebruikmaken van de beweringen uit opdracht 3.

- Maak een rolverdeling. Twee personen verdedigen de stelling, twee personen vallen die stelling aan en de vijfde persoon leidt straks de discussie:
  - voorzitter
  - verdediger A
  - verdediger B
  - aanvaller A
  - aanvaller B
- Ieder zoekt, individueel, argumenten en voorbeelden. Je kunt eventueel gebruikmaken van je schema uit opdracht 5 of 6.

Opdracht 9 Discussie

De discussie verloopt volgens deze stappen.

- 1** De voorzitter maakt de stelling bekend en geeft eventueel een korte toelichting.
- 2** Verdediger A geeft zijn argumenten (maximaal twee), met eventueel een korte uitleg.
- 3** De aanvallers proberen de argumenten te ontkrachten met tegenargumenten. Verdediger B mag verdediger A bijstaan.
- 4** De voorzitter trekt een voorlopige conclusie en geeft de tweede verdediger het woord.
- 5** Verdediger B geeft zijn argumenten (maximaal twee), eventueel met een korte uitleg.
- 6** De aanvallers proberen deze argumenten te ontkrachten. Verdediger A mag verdediger B bijstaan.
- 7** De voorzitter trekt een eindconclusie.
- 8** Het publiek (de rest van de klas) bepaalt of de verdedigers of de aanvallers de discussie hebben 'gewonnen'.
- 9** Iedere deelnemer schrijft een kort evaluatieverslag:
  - Wat ging goed?
  - Waar moet ik beter op letten?
  - Wat ging helemaal fout?
  - Wat zijn de goede voornemens voor een volgende discussie?

